

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości C. [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w Ł.

przeciwko A. D.

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 31 stycznia 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 15 października 2020 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od A. D. na rzecz Syndyka masy upadłości C. [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w Ł. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwana A. D. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w W., oddalającego apelację skarżącej od wyroku Sądu pierwszej instancji w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości "C. [...]" sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z

siedzibą w Ł. o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne. Powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżąca wskazała na dwie przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w postaci występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. W ramach pierwszej z ww. przyczyn kasacyjnych skarżąca wskazała, że zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia problemu prawnego ujętego w formie pytania, „czy w sytuacji kiedy przedmiotem skargi pauliańskiej jest żądanie ubezskutechnienia więcej, niż jednej czynności prawnej, zaś przedmiot owych czynności prawnych (składniki majątku) pozostają obciążone hipotecznie, to obowiązkiem Sądu - oceniając zasadność zakresu powództwa - jest dokonanie szczegółowej oceny tego w jakim zakresie wierzyciel może liczyć na realne zaspokojenie preferencyjne przed innymi wierzycielami pozwanego (na ile obciążenie hipoteczne uniemożliwia zaspokojenie wierzyciela), co winno znaleźć przełożenie na decyzję czy zasadnym jest uwzględnienie żądania ubezskutechnienia danej czynności prawnej w całości (co do wszystkich wnioskowanych składników majątku), czy tylko w części (co do niektórych składników majątku), bowiem zbyt daleko idącym i nadmiernie naruszającym prawo własności pozwanego jest dokonywanie automatycznego ubezskutechnienia kilku czynności prawnych opartego wyłącznie na żądaniu wierzyciela (który może chcieć zapewniać sobie dowolność w zakresie kierowanej następnie egzekucji) bez analizy tego do jakiej wysokości za dług odpowiada pozwany (art.533 kc) i na ile wierzyciel jest w stanie zaspokoić się z majątku pozwanego” (pisownia oryginalna).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Istotność problemu prawnego wyraża się w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji

(postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14). Tylko w takich okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej.

Co się tyczy ww. przyczyny kasacyjnej, to wstępnie wypada zauważyć, że wbrew przywołanym wyżej regułom formułowania zagadnień prawnych, skarżąca ograniczyła się do wskazania, iż opisane pytanie nie doczekało się jeszcze, według jej wiedzy, odpowiedzi w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Samo niepodjęcie w judykaturze określonej kwestii nie oznacza jednak, że wystąpiła przyczyna unormowana w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie każdy możliwy do sformułowania problem prawny wymaga bowiem rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, a w konsekwencji samo dostrzeżenie takiego problemu przez stronę, która wnosi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie powinno być utożsamiane z zaistnieniem ww. przyczyny kasacyjnej.

Zasadnicze znaczenie w ocenie wniosku skarżącej miały jednak dwie okoliczności: brak pełnego związku cytowanego wyżej zagadnienia prawnego z ustaleniami faktycznymi sprawy oraz brak przełożenia odpowiedzi na zadane pytanie na wynik rozpoznania skargi. Niezależnie od opisanych uprzednio wymagań koniecznych do uznania danego problemu za, *verba legis*, „istotne zagadnienie prawne”, przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem, aby występował „w sprawie”, musi mieć konkretny związek z jej rozstrzygnięciem, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne sformułowane w skardze musi więc ściśle odnosić się do ustaleń faktycznych sądu drugiej instancji, tzn. opierać tezę o istnieniu potrzeby rozwiązania określonego problemu jurydycznego na poczynionych ten sąd ustaleniach, wiążących Sąd

w postępowaniu kasacyjnym. W razie bowiem rozbieżności między ww. ustaleniami i treścią zagadnienia prawnego rozstrzygnięcie określonej kwestii stawałoby się bezprzedmiotowe, ponieważ – z uwagi na wspomnianą rozbieżność – i tak nie mogłoby znaleźć zastosowania w ocenie zasadności skargi kasacyjnej.

Odnosząc te stwierdzenia do okoliczności niniejszej sprawy, należy wskazać, że postawione w skardze kasacyjnej pytanie nie pozostaje w pełnym związku z ustaleniami faktycznymi Sądu drugiej instancji, odnosi się bowiem do sytuacji, w której przedmioty zaskarżonych czynności prawnych pozostają (wszystkie, *in casu*: oba) obciążone hipotecznie. Wbrew presupozycji skarżącej, Sąd Okręgowy wyraźnie stwierdził, że w sprawie nie wykazano, by hipoteka obciążała przedmiot obu zaskarżonych czynności (s. 6 uzasadnienia). Treść zagadnienia prawnego przedstawionego przez skarżącą nie odpowiada zatem ustaleniom faktycznym Sądu drugiej instancji, a w konsekwencji problem ten, ściśle rzecz ujmując, nie występuje „w sprawie”.

Nie zostało również spełnione wymaganie, zgodnie z którym zagadnienie prawne powinno być ujęte tak, aby jego rozstrzygnięcie miało przełożenie na wynik rozpoznania sprawy w postępowaniu kasacyjnym. W postępowaniu tym, w odróżnieniu od postępowania odwoławczego w systemie apelacji pełnej, badana jest wyłącznie zasadność zgłoszonych zarzutów kasacyjnych, a nie prawidłowość rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Oznacza to, że zarzuty skargi muszą mieć ścisły związek z treścią zagadnienia prawnego. Zajęte przez Sąd Najwyższy stanowisko ma bowiem wpływać na ocenę określonego zarzutu, a tym samym odciskać się na kierunku rozstrzygnięcia. Skarżąca nie wskazała wprost na związek omawianej przyczyny kasacyjnej z podstawami skargi; związku takiego można jednak upatrywać z zarzutem nr 2, w którym za istotną i wymagającą analizy została uznana kwestia wysokości obciążeń hipotecznych na nieruchomościach należących do pozwanej.

Wbrew takiemu postawieniu zarzutu rzeczywiste znaczenie w ocenie związku między zaskarżoną czynnością a niewypłacalnością dłużnika ma jednakże nie wysokość hipoteki, lecz zabezpieczanej hipoteką wierzytelności, która mogłaby podlegać zaspokojeniu z nieruchomości, z pierwszeństwem przez innymi

wierzycielami, w tym wierzycielem pauliańskim (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 września 2021 r., II CSKP 124/21; tam również wywód dotyczący kwestii ciężaru dowodu). W konsekwencji poprzestanie na wskazaniu istnienia obciążenia hipotecznego, bez odniesienia się do wysokości wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie i wartości obciążonych nieruchomości, podważa celowość sformułowania omawianego zagadnienia prawnego. Pytanie o proporcjonalność uwzględnienia powództwa co do obu czynności miałoby bowiem znaczenie dopiero w sytuacji, w której okazałoby się, że wierzytelność chroniona skargą pauliańską mogła być w całości zaspokojona już z nieruchomości, której dotyczy tylko jedna z dwóch zaskarżonych czynności prawnych.

Uzupełniając wypada wskazać, że jeśli istotą zagadnienia prawnego miałoby być pytanie, czy „obowiązkiem Sądu - oceniając zasadność zakresu powództwa - jest dokonanie szczegółowej oceny tego w jakim zakresie wierzyciel może liczyć na realne zaspokojenie preferencyjne przed innymi wierzycielami pozwanego (na ile obciążenie hipoteczne uniemożliwia zaspokojenie wierzyciela)” – to tak ujęte zagadnienie prawne nie ma cechy istotności. Jest bowiem oczywiste, że sąd rozpoznający sprawę powinien dokonać ww. oceny w ramach badania związku między dokonaniem czynności przez dłużnika i wystąpieniem lub pogłębieniem stanu jego niewypłacalności.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na jej oczywistą zasadność. Przyczyna kasacyjna określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. została uzasadniona faktem pominięcia przez Sąd pierwszej instancji oznaczenia chronionej wierzytelności powoda w sentencji wyroku uwzględniającego skargę pauliańską, które to uchybienie powiązано z zarzutem naruszenia art. 527 § 1 k.c. Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej zasadności skargi wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża

się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r., I CZ 64/08).

Skarżąca trafnie wskazała, że sentencja wyroku uwzględniającego powództwo pauliańskie powinna obejmować skonkretyzowanie chronionej wierzytelności. Wymaganie takie nie wynika wprost z przepisów prawa, w szczególności nie sposób wywieść go z art. 527 § 1 k.c., który jest przepisem prawa materialnego, określającym przesłanki udzielenia ochrony pauliańskiej, a nie sposób sformułowania wyroku uwzględniającego żądanie wierzyciela. Potrzeba odpowiedniego zredagowania treści wyroku, z uwzględnieniem oznaczenia chronionej wierzytelności, jest w istocie spowodowana koniecznością ścisłego odniesienia się w orzeczeniu do żądania zgłoszonego w pozwie. To w nim bowiem wierzyciel, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa, musi skonkretyzować przysługującą mu wierzytelność, przy czym wymaganie powyższe jest stawiane nie tylko z powodu konieczności ochrony sytuacji prawnej pozwanego, lecz także z tej przyczyny, że weryfikacja wystąpienia materialnoprawnych przesłanek skargi pauliańskiej staje się możliwa wyłącznie w razie sprecyzowania chronionej tą skargą wierzytelności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., V CSKP 108/21). W przypadku zatem uznania powództwa za zasadne sentencja orzeczenia powinna odzwierciedlać stanowisko o podstawach udzielenia ochrony – stosownie do zgłoszonego żądania, obejmującego również określenie wierzytelności chronionej za pomocą skargi pauliańskiej.

W okolicznościach sprawy wierzytelność, która miała być przedmiotem ochrony, została skonkretyzowana w *petitum* pozwu, a także przez wskazanie jej w uzasadnieniach wyroków Sądów pierwszej i drugiej instancji. W sprawie nie budziło więc wątpliwości, której wierzytelności dotyczyły żądanie powoda oraz analiza podstaw udzielenia ochrony pauliańskiej. Dostrzeganym przez skarżącą uchybieniem obu Sądów było natomiast wyłącznie niewskazanie tej wierzytelności w sentencji wyroku Sądu Rejonowego oraz nieskorygowanie tego braku (jak należy mniemać – z urzędu, gdyż kwestii tej nie podniesiono w apelacji) przez Sąd Okręgowy, przy czym, mimo omawianego braku, ani powód, ani pozwana nie podjęli w sprawie działań zmierzających do odpowiedniej korekty redakcji wyroku,

w celu dostosowania jej do przedmiotu rozstrzygnięcia; w konsekwencji nie jest wiadome, czy za skuteczny uznany zostałby wniosek o sprostowanie wyroku.

W sprawie występuje zatem rozdzźwięk między stanowiskiem skarżącej co do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej a postawionymi przez nią zarzutami. W ramach omawianej przyczyny kasacyjnej podważana jest bowiem kwestia formalna, to jest sposób zredagowania sentencji wyroku, a nie wystąpienie materialnoprawnych przesłanek udzielenia ochrony wierzytelności pauliańskiej, uregulowanych w art. 527 § 1 k.c. (zob. podobne stanowisko wyrażone w orzecznictwie – postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 1998 r., II CKN 757/97).

Tymczasem, aby uzasadnione było przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wadliwość kwestionowanego orzeczenia, oczywista i z tej przyczyny powodująca oczywistą zasadność skargi, musi być podniesiona konkretnie w ramach podstaw skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2001 r., III CKN 557/01). Skoro bowiem w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa jest o oczywistej zasadności skargi, a nie o oczywistej nieprawidłowości orzeczenia, to należy uznać, że do zrealizowania analizowanej przyczyny kasacyjnej nie byłoby wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. Przesłanka ta nie została spełniona, skoro zarzut skargi kasacyjnej powiązany z oczywistą, zdaniem skarżącej, zasadnością skargi kasacyjnej dotyczy wyłącznie niewłaściwego zastosowania art. 527 § 1 k.c.; jednocześnie natomiast do kwestii niewskazania w wyroku wierzytelności pauliańskiej nie odnosi się żaden z zarzutów naruszenia przepisów postępowania. Z ostatnio przywołanego przepisu można bowiem wywodzić jedynie konieczność konkretyzacji chronionej wierzytelności w pozwie, co niewątpliwie miało miejsce w sprawie.

Rozważenia wymaga także ten wątek, w którym skarżąca wskazuje, że na skutek błędnego zredagowania sentencji orzeczenia Sądu Rejonowego, tzn. nieokreślenia wierzytelności objętej ochroną pauliańską, doszło do otwarcia powodowi możliwości żądania zaspokojenia z nieruchomości w zakresie dowolnych wierzytelności przysługujących powodowi przeciwko dłużnikowi. Stanowisko takie

oznacza, że pozwana traktuje wskazanie chronionej wierzytelności w sentencji wyroku uwzględniającego skargę pauliańską jako ograniczenie skutków wywołanych takim wyrokiem. Z tej jednak perspektywy nieokreślenie ww. wierzytelności musiałoby być uznane za, w istocie, orzeczenie ponad żądanie pozwu zgłoszone w sprawie. Powód sprecyzował bowiem wierzytelność, o której ochronę pauliańską występuje, a pominięcie jej wskazania w wyroku miałoby prowadzić do umożliwienia mu uzyskania zaspokojenia różnych wierzytelności, także innych niż skonkretyzowana w pozwie.

W powyższym wypadku należałoby uznać, że Sąd pierwszej instancji dopuścił się, nieskorygowanego w toku instancji, naruszenia art. 321 k.p.c., przez orzeczenie ponad żądanie pozwu – i to właśnie uchybienie Sądu Okręgowego powinno być ewentualnie zwalczane przez skarżącą. Takiego zarzutu naruszenia prawa procesowego, odzwierciedlającego tok argumentacji skarżącej, nie podniesiono jednak w postępowaniu kasacyjnym. W świetle powyższego należy uznać, że skarżąca nie wykazała również wystąpienia przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.